

Het Schrijvertje

IVN Roermond e.o.

Herfst 2024

Jaargang 34, nummer 4

Van de redactie

Door Frans Hendriks

Het viel niet alleen IVN'ers op: de heide bloeide dit jaar vroeg en uitbundig. Meinweg, Beegderheide en meerdere kleine heidegebiedjes in ons werkgebied kleurden prachtig en lang. De onderste foto op de voorpagina laat het zien. Vocht in het voorjaar? Het laten afweten van het heidehaantje? Ik ben benieuwd wat erover gepubliceerd gaat worden.

Je zou er eelt van op je ziel krijgen. Weer zijn voorstellen om tot vermindering van stikstof te komen van tafel geveegd. Het vorige kabinet had plannen gemaakt om er samen met landbouwers en natuurorganisaties uit te komen en het leek wat te worden. En toen: pats boem, een persmededeling en minister Femke Wiersma (BBB) staat op, draait zich om en verdwijnt. Je wordt er moe van. Ook omdat het zo voorspelbaar is.

We hebben een consistent beleid nodig dat de dramatisch achteruitgang van de Nederlandse biodiversiteit actief tegengaat. Zelfs de Europese commissie dringt hier op aan!

Onlangs hebben een aantal mensen van onze afdeling gesproken over hoe we onze communicatie en vooral onze bekendheid naar buiten kunnen verbeteren. Een van de mij meest aansprekende voorstellen, tussen neus en lippen genoemd, was: laat iedereen zijn/haar (klein-)kinderen meenemen bij wandelingen of excursies van het IVN. Lumineus idee. Jong beginnen aan de hand van de verworwde (groot-)ouder; het kan niet beter.

De voorzitter van het acht maal per jaar verschijnende blad De Natuurgids maakt zich zorgen over het afnemen van de aantal abonnees vooral in Midden- en Noord-Limburg. Hij zei te vermoeden dat het blad vooral interessant is voor lezers uit het zuiden van onze provincie door de inhoud. Het bestuur en de redactie willen hier verandering in aanbrengen en zoeken daarom aanbrengers van artikelen met interessegebieden voor lezers uit de afhakende gebieden. Wat let ons? De Natuurgids is decennia lang een sterk middel voor IVN Limburg geweest om bekendheid te genereren. Bovendien een mooi voorbeeld voor de vele afdelingsbladen die er nu zijn. Als we er voor kunnen zor-

Bestuur IVN Roermond e.o.

Voorzitter	René Horsten voorzitter@ivnroermond.nl
Secretaris	Ron de Cock secretariaat@ivnroermond.nl
Penningmeester	Lily Welters penningmeester@ivnroermond.nl
Bestuursleden	Rianne Keijzer
Bestuurslid	1 vacature
Email: bestuur@ivnroermond.nl	

gen dat het blad aan aantrekkelijkheid wint door artikelen uit onze of meer westelijke en noordelijke regio's aan te leveren, dienen we een breder doel.

Neem contact op met hetschrijvertje@ivnroermond.nl, dan zorgen wij voor het vervolgtraject.

U had in deze uitgave bijna een bijdrage van Frank Heinen moeten missen. Frank is niet alleen een trouwe medewerker van Het Schrijvertje, hij werkt ook al jarenlang mee met het onderzoek naar amfibieën en reptielen in NP De Meinweg. En bij dat laatste is er iets misgegaan. Na al die honderden adders die Frank opgepakt heeft, lette hij één keer niet goed op. Een vrouwtje kroop op een onoplettend moment in zijn handschoen en voorzag hem van een beet. Het leek goed te gaan totdat hij één dag later via de huisartsenpost en de spoedeisende hulp in het ziekenhuis belandde met sterke zwellingen. Op het moment dat ik dit schrijf heeft Frank nog een gezwollen arm waardoor het uitermate lastig is een artikel op de computer te produceren. Maar hij heeft het toch gedaan: een erg interessant artikel met als thema de uitbreiding van de muurhagedis door andere factoren dan de verspreiding van de soort vanuit Maastricht. Een woord van dank aan Frank!

Artikelen voor het kerstnummer moeten vroeg binnen zijn door de vertraagde bezorging van tijdschriften door Post.nl. Stuur ze vóór 20 november in!

Boekhandel en Antiquariaat

Neerstraat 31a, 6041 KA Roermond

Nieuwe en antiquarische boeken over natuur en heemkunde, 2e hands literatuur en boeken over geschiedenis, kunst en nog veel meer !

Woensdag, vrijdag, zaterdag open van 11.00 - 17.00
Donderdag open van 14.00 - 17.00 uur

telefoon: 0475 - 33 46 65 | e-mail: boomboekhandel@freeler.nl

Van de voorzitter

Na een rustige zomer met enkele mooie activiteiten zijn we weer begonnen met de voorbereidingen van het programma 2025.

Ondertussen gaan we nog wel genieten van een fraai najaars publieksprogramma en van activiteiten die onze werkgroepen organiseren. Wederom hebben we een bijzondere filmactiviteit; in samenwerking met ECI Cultuurfabriek en Natuurhistorisch Genootschap organiseren we op 8 oktober a.s. in ECI Cultuurfabriek een filmavond over de Maas; zie website voor verdere informatie. Tickets tegen gereduceerde prijs van € 5,75 kunnen besteld worden via programmacommissie@ivnroermond.nl

We hebben kunnen genieten van een geslaagd zee-weekend, waarover meer verderop in dit blad (de foto hierboven van de parnasia, is tijdens het weekend genomen).

De Landschapsgidsenopleiding, die georganiseerd wordt door de IVN-afdelingen van Midden-Limburg is inmiddels gestart met maar liefst 32 deelnemers.

We gaan de administratieve last voor onze afdeling sterk verminderen door o.a. de lidmaatschaps- en incassoadministratie naar IVN Landelijk over te dragen. De leden zijn hierover via een separaat schrijven geïnformeerd. Enkele leden zijn bezig met initiële voorbereidingsgesprekken van een bijzonder vergroeningsproject. We hopen in het winternummer hierover verder te kunnen berichten.

In de zomereditie maakte ik melding van de ontdekking van een wulpennest, dat in het onderzochte gebied een unieke waarneming was. Ik kan u berichten dat we 4 jonggeborenen hebben zien 'rondhuppelen' en hopelijk hebben die een 'zonnige' toekomst.

Ik wens een ieder een mooie herfst toe.

Colofon

Nummer 138, september 2024

Voorpagina:

- Herfstblad, Fenny Gaastra

- Loos blaasjeskruid, idem

Redactie

Frans Hendrixx, Laur Lennards,

Frank Heinen, Marieke Michels

Vormgeving:

Frans Hendrixx, Marieke Michels

Email:

hetschrijvertje@ivnroermond.nl

Print: Editoo B.V. - www.editoo.nl

Website: www.ivnroermond.nl

Ledenadministratie: ledenadmi-

nistratie@ivnroermond.nl

Bankrekening:

NL18RABO 0135 8373 67

Inhoudsopgave

- 2 - Van de redactie
- 3 - Van de voorzitter
- 4 - Kerstwandeling
  - Volle maan tocht
  - Foto-expositie
- 5 - Kleurrijke klauteraars
- 7 - De vleselijke lusten van blaasjeskruid
- 8 - Natuurlijk Asselt
- 9 - Film 'Naalden van de Maas'
- 10 - Activiteitenkalenders
- 12 - Wegbermplanten
- 13 - Werkgroep 'Driestruik'
- 14 - Wilde bestuivers
- 16 - 't Mooshöfke
- 17 - Oproep wildcamera-verrassingen
  - Verslag weekend aan zee
- 19 - Column Huug Stam
  - Natuurcafé
  - No Limits, herfstwandeling
- 20 - Contactpersonen

Onze sponsors vindt u op de pagina's 2, 4, 9, 10, 11 en 20

Meer informatie over onze afdeling en haar activiteiten kunt u geactualiseerd vinden op onze website www.ivnroermond.nl

Kerstwandeling

Donderdag 26 december 2024

Traditionele kerstwandeling, Leudal

Aanvang: 13:00 uur; duur ca. 2,5 à 3 uur

Startpunt: Café restaurant St. Servaas,
Sint Servaasweg 46, Nunhem

Gidsen: Hermien Hendrikx, René Horsten

Deelname: IVN-leden en kinderen gratis;
niet-leden € 3,-

Vooraf aanmelden via

programmacommissie@ivnroermond.nl

Deze middag organiseert IVN Roermond e.o. haar traditionele kerstwandeling. Dit keer is het Leudal het decor van de wandeling van circa 6 kilometer. We gaan lekker uitwaaien in een prachtige omgeving, waar voldoende te ontdekken en te beleven valt.

We sluiten de wandeling in kerstsfeer af; laat u verrassen.

De Leubeek, kerstwandeling 2024, foto Ruud Snijders

Expositie Fotowerkgroep

De Fotowerkgroep van IVN Roermond e.o. organiseert een prachtige foto-expositie in **tuincentrum Daniëls** te Vlodrop. Van **15 november 2024 tot en met 5 januari 2025** kunt u genieten van indrukwekkende natuurfoto's, gemaakt in de natuurgebieden van Midden-Limburg.

De officiële opening vindt plaats op vrijdag 15 november om 15:00 uur, en we nodigen u van harte uit hierbij aanwezig te zijn. Er zal ook een speciale catalogus beschikbaar zijn met alle foto's die op de expositie te zien zijn. Mis deze unieke kans niet om de schoonheid van onze lokale natuur te bewonderen!

We hopen u daar te zien!

Volle maantocht

Vrijdag 15 november 2024

Aanvang: 18:00 uur

Startpunt: Hotel St. Ludwig,
Station 22, Vlodrop

Gidsen: Hermien Hendrikx en Leo Koster

Eigen bijdrage: € 7,-

Vooraf aanmelden verplicht via

programmacommissie@ivnroermond.nl

We beginnen deze avond met het nuttigen van bos-paddenstoelensoep bij hotel St. Ludwig en zoeken daarna de duisternis op.

Wij gaan geen spannende dieren beloven die we waarschijnlijk toch niet zullen zien, maar we gaan wel voor de geluiden, de geuren en de kleuren van de nacht. We laten de zintuigen werken en voelen hoe we van het laagterras naar het middenteras en weer terug lopen.

We hopen natuurlijk wel dat we het licht van de maan over de vijver van St. Ludwig zien strijken en dat er genoeg sterren aan de hemel staan om het wintersterrenbeeld Orion aan te kunnen wijzen.

Onze poët uit Twente heeft een mooi gedicht geschreven.

Iedereen wordt verzocht een zaklantaarn mee te nemen, maar de gidsen bepalen wanneer deze aan mag.

Na afloop sluiten we af met een drankje.

Kleurrijke klauteraars

Door Frank Heinen

De muurhagedis (*Podarcis muralis*) is een van de bekendste en meest wijdverspreide Europese leden van de familie van echte hagedissen. In ons land komt de geschubde zoonanbidder van nature alleen voor in Maastricht, de noordgrens van het natuurlijke verspreidingsgebied. Met name de restanten van de oude vestingwerken in de Hoge en Lage Fronten zijn een paradijsje voor de fraaie reptielen. Maar ook elders in Nederland duiken steeds vaker muurhagedissen op, meestal buitenlandse (onder)soorten die bewust of onbewust door de mens zijn ingevoerd.

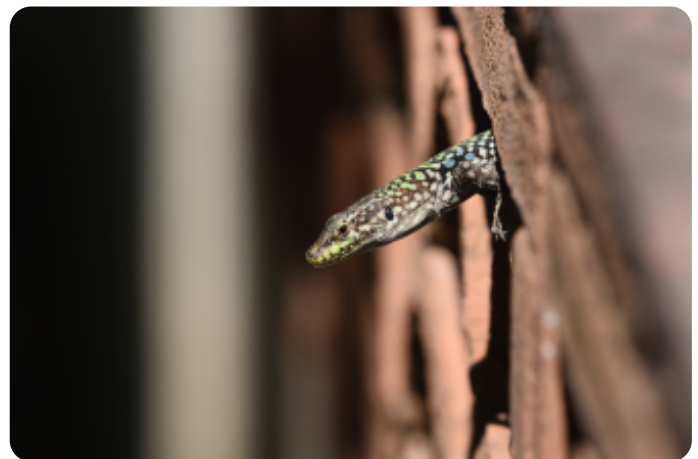
Warmteminnend

Het zal je gezien de naam niet verbazen dat muurhagedissen een sterke voorliefde hebben voor muren, steenhopen en rotsachtige terreinen. Ook spoorlijnen en bosranden met voldoende stenen zijn goede biotopen voor de soort. De lange tenen aan de achterpoten verraden dat de dieren prima klimmers zijn die bij warm weer vliegensvlug tegen een muur of rotswand op kunnen klauteren. De hagedissen goed bekijken of fotograferen is vaak een uitdaging, zeker omdat ze bij het signaleren van potentieel onraad meestal snel wegschieten in de spleten tussen stenen. Als je het geduld kunt opbrengen om een paar minuten tot een kwartiertje te wachten, komen ze vaak weer naar buiten en accepteren ze gaandeweg jouw aanwezigheid als je plotselinge bewegingen vermijdt. Muurhagedissen zijn zeer gesteld op hoge temperaturen en daarom vooral thuis in Zuid- en Zuidoost-Europa. De klimaatop-

warming is voor deze soort dus goed nieuws, zeker in de meer noordelijke delen van hun verspreidingsgebied als Maastricht, Wallonië en Noord- en Centraal-Frankrijk.

Variabele soort

De muurhagedis heeft een platter lichaam, slankere bouw en spitsere snuit dan de zandhagedis en levendbarende hagedis, onze twee andere inheemse hagedissen met poten (we hebben ook nog de pootloze hazelworm). Volwassen dieren bereiken een totale lengte van 15-22 centimeter, waarvan een groot deel voor rekening komt van de

Een ruïnehagedis, de wat grotere variant van de muurhagedis die ook incidenteel opduikt als exoot in Nederland.

start. Qua tekening en kleur is de muurhagedis een behoorlijk variabele soort. De meeste exemplaren zijn bruin en hebben diverse lichtere rijen vlekjes of blokken op de rug en in de flanken. Ook netvormige tekeningen komen voor. De buik is in de regel witgeel, terwijl die bij de mannetjes geel tot prachtig roodoranje kleurt in de paartijd. Daarnaast krijgen ze in deze periode van amoureuze activiteit een rij esthetisch bekoorlijke blauwe en groene vlekjes onderaan de flanken. Sommige ondersoorten zijn juist weer groen of zwart, terwijl de kleur ook binnen dezelfde populatie per individu wat kan verschillen.

Dikke en begroeide stenen zijn het geprefereerde jachtterrein waar muurhagedissen hun kostje van sprinkhanen, vliegen, spinnen, kevers, insectenlarven en vlinders bij elkaar scharrelen. Jonge muurhagedisjes belanden soms ook in de kaken van volwassen mannelijke soortgenoten. In de paartijd bezetten de mannetjes een duidelijk afgebakend territorium dat ze fel verdedigen tegen rivalen. Voor het paarproces heeft het mannetje een handig stukje gereedschap. Zijn hemipenis (dubbele penis) stelt hem namelijk in staat om langs beide zijden contact te maken met het vrouwtje, waarbij hij zich vastgrijpt aan zijn object van affectie door haar in de nek te bijten. Een poosje na de paring zet het vrouwtje onder stenen of in zand haar eitjes af in meerdere legsels. In tegenstelling tot veel Nederlandse reptielen is de muurhagedis dus niet eierlevendbarend (ovovivipaar).

Exotische muurhagedissen

De muurhagedis wordt onderverdeeld in diverse ondersoorten. Momenteel zijn het er dertien, maar die aantallen veranderen op basis van nieuwe taxonomische inzichten nogal eens. Door het al dan niet bewuste gesleep met muurhagedissen uit andere delen van Europa, huizen op meerdere plekken in Limburg en Nederland inmiddels exotische populaties. In Echt zit een populatie die is ontstaan op het terrein van een steen- en tuinmaterialenhandel, terwijl op een begraafplaats in het Zuid-Limburgse Eygelshoven de Italiaanse ondersoort *Podarcis muralis nigriventris* floreert. De mannetjes van deze variant zijn goed te onderscheiden van de inheemse muurhagedis door de combinatie van een zwarte basiskleur en een groen blokjespatroon op de rug. Ook de ruïnehagedis (*Podarcis siculus*), een groter neefje van de muurhagedis die vooral in Italië wijdverbreid is, is inmiddels al in Nederland gesignaleerd.

Maar zijn die exotische muurhagedissen vanuit ecologisch perspectief een probleem voor de Nederlandse fauna, en in het bijzonder de inheemse Nederlandse hagedissoorten? Dat hangt deels af van de locatie. Ze zullen niet zo gauw een plaatselijke populatie geleedpotige prooidieren decimeren. Maar als ze in een biotoop terechtkomen waar de levendbarend hagedis voorkomt, bestaat er een grote kans dat exotische muurhagedissen hun kleinere neefjes wegconcurreren. De muurhagedis is brutaler, opportunistischer en voelt zich thuis in een breder spectrum aan habitats. Omdat soorten als de muurhagedis en ruïnehagedis ook veel beter tegen extreme warmte kunnen dan de levendbarenden, hebben die eerste twee ook letterlijk het klimaat mee, zeker als het gaat om ondersoorten uit Zuid (oostelijk)-Europa. In gebieden waar geen inheemse hagedissen voorkomen, zijn exotische muurhagedissen vooral een kleurrijke attractie voor iedereen die reptielen een warm hart toedraagt. Ondanks dat verdient het geen aanbeveling om te slepen met exotische dieren, hagedissen inclusief. Onze kennis van complexe ecosystemen is meestal namelijk veel te bescheiden om exact uit te tekenen hoe de vestiging van een invasieve exoot in de natuurlijke praktijk uitpakt.

De foto's bij dit artikel zijn aangeleverd door de schrijver.

De uleselijke lusten van het blaasjeskruid

Door Paul Lormans

Een vreemde titel. Het suggereert dat er planten bestaan die zich goed doen aan vlees. Ja hoor, ze bestaan. Je hoeft er zelfs geen verre reizen voor te maken. In Nederland komen een drietal vleesetende planten voor die zich op zeer vernuftige wijze goed doen aan dierlijke producten.

Eén vleesetende plantje groeit zelfs in het natuurgebied Leudal. De wijze waarop dit plantje te werk gaat, wil ik de lezer niet onthouden.

In de maand juni zwakt een prachtig citroengeel bloempje over het water: het blaasjeskruid (*Utricularia*). Wortelloos drijft het rond en lokt het insecten om verzekerd te zijn van het voortbestaan van de soort. Niets vreemd, het is planteigen.

Echter voor een ander buitensporig talent moet je onder water wezen.

Verscholen tussen de slipvormige blaadjes zitten vangblaasjes, omringd door een wirwar van draadjes. Kleine diertjes worden door smaakstoffen in deze kluwen gelokt. Ongemerkt zwemt de prooi tegen een portierhaartje. Hebbes, een klapdeurtje zwipt naar binnen open. Het slachtoffer wordt door een waterstroompje, veroorzaakt door een heersende onderdruk, in het blaasje gezogen. Het deurtje sluit en de vertering wordt in werking gezet. Twee- en vierarmige klieren scheiden een zuur af dat de vangst oplost. Intussen zorgen stervormige klieren ervoor dat de onderdruk in het blaasje binnen een half tot twee uur hersteld wordt door water uit het blaasje te pompen totdat weer een zekere onderdruk bereikt is. De 'booby-trap', want daar kun je de werking mee vergelijken, staat weer op scherp.

Het komt voor dat de vangst te groot is en maar voor een deel in het blaasje gevangen zit. Dit is geen probleem, het opgesloten gedeelte wordt door zuur verteerd. Het gehavende slachtoffer buiten het blaasje gaat gehandicapt door het leven zonder poot of staart.

Meestal bestaat de vangst uit klein veelpotig grut. Een onderzoeker heeft in één enkel blaasje resten gevonden van 24 verschillende diertjes.

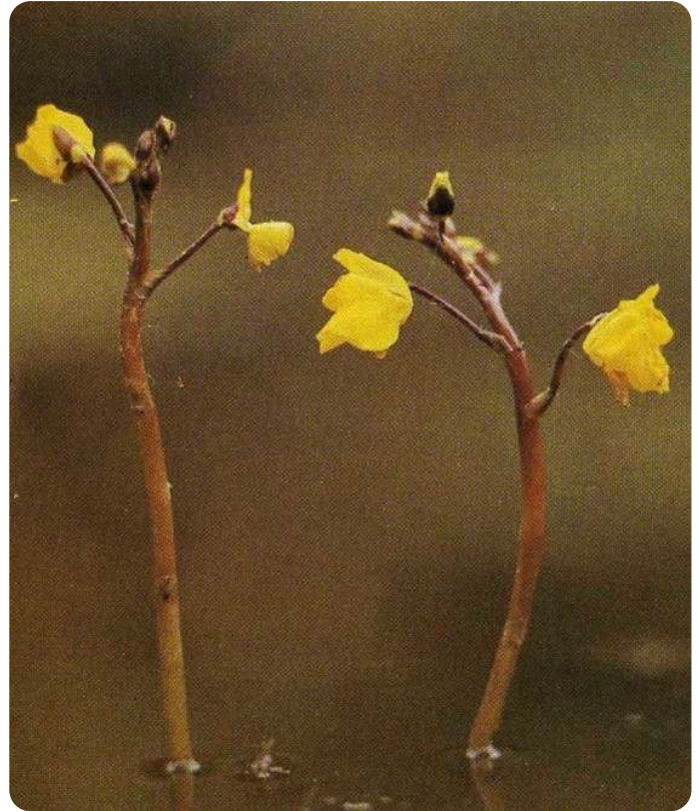
Na verloop van tijd raken dan zulke blaasjes vol met onverteerbare chitinedeeltjes. Die blaasjes doen niet meer mee en zullen op den duur afvallen.

Het lijkt er sterk op dat het verorberen van vlees een functie heeft: ontbrekende voedingsstoffen, zoals stikstof, uit dieren halen.

Echter het plantje gedijt goed in water zonder diertjes. Ook het gemis aan wortels om voedingszouten uit de bodem op te nemen is geen reden voor zijn vleeseterij. Het kruidje kan wel degelijk zouten rechtstreeks uit het water halen. Of het blaasjeskruid uit pure luxe vlees eet, moet verder onderzoek uitwijzen.

Verantwoording:

De foto's komen uit het maandblad *Grasduinen*, aangeleverd door Paul Lormans.

Bloeiend blaasjeskruid wordt bezocht door bijen en hommels

Enkele achterlijfsegmenten van een muggenlarve worden verteerd

Natuurlijk Asselt

Door Leo Koster

Donderdag 13 juni 2024 kwam ik toevallig terecht in de wilde tuin van Harry Cuijpers, Natuurlijk Asselt genaamd. De tuin heeft een lengte van 100 en een breedte van 30 meter. Sinds 1988 wordt in deze tuin gewerkt.

Bij binnenkomst zie ik een penseelkever. Harry geeft mij een privérondeleiding. Er is een plek waar koffie of thee gezet kan worden. Onlangs is hier een composttoilet gerealiseerd. In een volière zitten zebra's. Via kruip- en sluipdoorpaadjes zie ik daslook, kaardenbollen, breedbladige orchissen en rietorchissen. Zelfs de das heeft hier gewoond en jongen grootgebracht. Het wild zwijn stiefelt langs zijn fraaie tuin.

Harry heeft veel met de schop gewerkt en stapelmuren aangelegd van onder meer pannen. Een grote glazen overkapping zorgt ervoor dat je vanaf een bankje of stoel kunt genieten van een vijver met kikkerbeet, ik zie in het heldere water een kleine watersalamander. Onder het genot van een kopje koffie vertelt Harry in het kort het ontstaan van deze opvallende tuin.

Via doorkijkjes heb je zicht op akkers. Geiten en ganzen lopen er rond. Bezoekers zijn welkom, een kleine vergoeding van € 3,00 is gewenst. Als ik van de tuin aan het genieten ben met goede uitleg van Harry, denk ik bij mezelf dat het bezoek aan Natuurlijk Asselt te combineren valt met een wandeling voor IVN-afdeling Roermond e.o. voor het jaarprogramma 2025.

Op 15 juni 2024 pak ik mijn fiets, rij richting Eindweg te Asselt en maak op een parkeerplaats mijn fiets vast. Tegen het talud zie ik uitgegraven grond; het werk van een das. Ik begin rond 09.15 uur te wandelen. Achter het Gebrouwhuis, gelegen aan Eindweg 8, ga ik rechts. Tegenover het Gebrouwhuis bevond zich in de vorige eeuw de aanlegplaats van het veer Asselt-Buggenum. Het pand deed vroeger dienst als herberg en café, een brouwerij was het echter nooit. De voorgevel van dit rijksmonument is voorzien van een ankerjaartal 1868. Fraai zijn de ellips-segmentboog en halfronde vensters, alsmede de tandlijst onder de dakaanzetten.

Deze straat, Gebrouwhuisweg geheten, loop ik voor een deel af. Achter de camping Maasterras ga ik links, een graspad, de Noormannenroute. Hier zie ik info over het Ommetje Natuurlijk Asselt uit 2012. Ik zie huismussen, bonte wikke en kom bij een houten bank met een kastanjeboom. Het ommetje loopt hier door een klein boscomplex. Ik wandel langs een kruidenrijke akker behorend bij Genaenhof. Ik zie en hoor putters, langs het pad poepputjes van dassen. Een distelvlinder vliegt er rond. Sommige plekken zijn wat modderig. Ik zie duidelijk sporen van wilde zwijnen door de bijhoefjes. Ik kom bij de Schroefstraat en ga naar rechts. Dit is een soort holle weg met enkele grote zomereiken. Op bladeren van de grote brandnetel zitten langharige, zwart gekleurde rupsen. Ik denk van de dagpauwoog. In het talud diverse bloeiende rapunzelklokjes. Tegen een zomereik een affiche; een ree-geit met kalf en de mededeling 'prachtig, maar weerloos', honden aan de lijn.

Ik kom bij een nieuwe hoogstamboomgaard behorend bij Genaenhof. Deze is aangelegd bij het 25-jarig jubileum van het Steenuilen Overleg Nederland (Stone). Boerenzwaluwen decimeren het aantal vliegjes/mugjes. Aan de voorgevel van Genaenhof de letters B en J en ook ANO 1769. De letters staan voor Bernardus Jansen. In 1376 schonk Werner van Swalmen de Genaenhof (Oude Hof) aan het door hem gestichte Kartuizerklooster. Onder een nis moet het jaartal 1735 staan, de ver- of herbouw van de hoeve. In 1976 werd de hoeve verkocht aan J. Veugelaers. Tot 2019 werden de gebouwen gebruikt als onderdeel voor de melkveehouderij. In 2021 ging het bedrijf over in een maatschap en nu is het een multifunctioneel bedrijf geworden met een B&B, een moes- en theetuin. Het wordt gerund door Jos, Mark en Dorrie. Ik wandel verder langs een voormalige Swalmmeander. Hier zou ook het Ommetje moeten lopen maar die zie ik niet.

Ik hoor de zwartkop. Aan de voet van een zomereik ligt een houten trap. Om 10.00 uur ben ik bij Genoehof (de Nieuwe Hof). Een grote speer geeft een archeologische vindplaats aan: Ridderhofstede, de Nieuwenhof. Genoehof stamt uit 1381. In 1676 brak een grote brand uit door onweer en in 1903 nogmaals een grote brand. De huidige hoeve stamt uit 1904 (sluitsteen).

In 2012 nam Stichting Emmaus Perspectief de Genoehof over. De eerstesteenlegging op 27 maart 2015 voor de restauratie van Genoehof werd gelegd door Ferdinand Pleyte, wethouder te Roermond. Verder tegen de buitenmuur nog diverse mededelingen over de Genoehof. Emmaus betekent 'nieuwe hoop'. Ik wandel verder tot de Schroefstraat en ga dan links. In de berm jonge lindebomen. In de berm klaprozen, rapunzelklokjes. Op een T-splitsing ga ik rechts de Asseltsestraat op. Ik zie een zeilende buizerd en diverse Turkse tortels. Ik wandel langs Natuurlijk Asselt en langs diverse horecabedrijven. Op de Eindstraat rechts, langs het kerkhof en ik ben weer bij mijn fiets.

Oudenhof en Nieuwenhof op een topografische kaart uit 1931.

Film 'Naalden van de Maas'

In samenwerking met ECI Cultuurfabriek organiseren Natuurhistorisch Genootschap kring Roermond en IVN Roermond e.o. een boeiende filmavond met een inleiding door Math de Ponti.

De Maas ontspringt in Frankrijk op het Plateau van Langres (+560m NAP). Al slingerend baant de nog smalle beek haar weg door akkerland met verlaten dorpjes en boerderijen. In de bodem is veel kalk opgeslagen en daarbovenop een dikke laag löss afgezet.

In Noord-Frankrijk is de Maas door aanleg van stuwen bevaarbaar gemaakt en kleine sluizen zorgen ervoor dat de 'spitsen', vrachtboten die 300 ton kunnen laden, de Maas op of af kunnen varen.

Verdun en Sedan liggen hier aan de Maas.

In België doemt dan Dinant op en weer wordt duidelijk aan de kalkrotsen dat de Maas een rivier is die kalk meeneemt naar Nederland.

In Nederland is de Maas in Limburg tot Maasbracht niet bevaarbaar, maar door grindwinning is nieuwe natuur ontstaan: de Grensmaas, ook wel Grindmaas genoemd, en de Zandmaas.

Tickets:

Verkrijgbaar via de website www.ecicultuurfabriek.nl en/of de receptie à € 9,75

Voor leden van IVN en het Natuurhistorisch Genootschap zijn tickets verkrijgbaar voor € 5,75. De tickets met korting kunnen besteld worden via kantoor@nhgl.nl en/of programmacommissie@ivnroermond.nl

Together
for a better life

wepa.eu/nl

WEPA Nederland B.V.
Boutestraat 125
NL 6071 JR Swalmen

wepa

De nieuwe Volvo C40 Recharge

100% elektrisch. 0% leder.

Mak kennis met de verrassende Volvo C40 Recharge. Met opgeleend strakke look, de meest geavanceerde technologie en een volledig elektrische aandrijving, ontwerpen om u en de wereld waar u wilt leven te beschermen. Ervaar het comfort van een lederenrij interieur en slimme voorzieningen, waaronder Google-services. En ervaar de kracht en snelheid van 100% elektrisch rijden met een maximaal bereik van 438 km. Puur rijden, zonder uitstoot.

VOLVO C40 RECHARGE VANAF €47.485
LEASE ZAKELIJK VANAF €349 P.M. | AUTO-ABONNEMENT VANAF €705 P.M.
ERVAAR HEM NU BIJ VOLVO RUITEN OF BIJ OP AUTOBEDRIJFRUITEN.NL

VOLVO

Ruiten

Volvo Ruiten Venlo
Wolvenweg 28
077-391850

Volvo Ruiten Eelt
Fahrenhofweg 22
0475-340799

Volvo Ruiten Bonmeer
Luchtmaat 2
0485-662523

Activiteitenkalenders oktober - december 2024

LET OP: Alle activiteiten onder voorbehoud! Kijk op de website www.ivnroermond.nl voor actuele gegevens.

Publieksprogramma

Vrijdagen 4 oktober, 1 november en 6 december

Natuurcafé

Aanvang 19.30u.

Plaats: Haelen en/of Roermond

(zie website voor meer info)

Dinsdag 8 oktober

Film 'De naalden van de Maas'

Aanvang: 19:30 uur

Plaats: ECI Cultuurfabriek, ECI 13, Roermond

Inleider: Math de Ponti

I.s.m. Natuurhistorisch Genootschap Limburg, kring Roermond

Zondag 20 oktober

Najaarswandeling voor Blinden en Slechtzienden

Aanvang: 14:00 uur

Startpunt: Café restaurant Rijstal Venhof, Venhof 2, Herkenbosch

Contactpersoon: Sjoerd van der Schuit

Dinsdag 22 oktober

'Wildcamera verrassingen'

Aanvang: 19:30 uur

Plaats: De Groene Transformator, Bredeweg 10, Roermond

Inleiders: Marieke van den Ende en Joost Geraets

Gekiekt door de wildcamera: eekhoorn met ei

Vrijdag 15 november

'Volle maantocht', De Meinweg, Vlodrop

Aanvang: 18:30 uur

Startpunt: Hotel St. Ludwig, Station 22, Vlodrop

Gidsen: Leo Koster en Hermien Hendrikx

Na afloop soep: eigen bijdrage €7,50

Vooraf aanmelden via

programmacommissie@ivnroermond.nl

Zondag 24 november

Waar de Geleenbeek via de Oude Maas haar water afgeeft aan de Molenplas.

Aanvang: 13:00 uur

Startpunt: De Hompesche Molen,

Molendijk 6, Stevensweert

Gidsen: Eef Schoffelen en Leo Koster

Donderdag 26 december

Traditionele kerstwandeling

Aanvang: 13:00 uur

Startpunt: café restaurant St. Servaas,

Sint Servaasweg 45, Nunhem

Gidsen: Hermien Hendrikx en René Horsten

Vooraf aanmelden via

programmacommissie@ivnroermond.nl

ZAAL ***'t LEUKE*** CAFÉ

Leukenstraat 6, 6099 AR Beegden
www.leukebeegden.nl

Uw adres voor:

- Verenigingen
- Vergaderingen / bijeenkomsten
- Voorlichting / werving / opleiding
- Cursussen
- Recepties
- Koffietafels
- Bruiloften
- Feesten & partijen

Fotowerkgroep

Zondag 6 oktober, zaterdag 23 november
en zondag 15 december

Ruim voor de fotosessies ontvangen de leden van de fotowerkgroep informatie over de plaats van samenkomst en het fotografisch onderwerp waar aandacht aan wordt geschonken.

Hebt u interesse om een keer aan te sluiten? Dat kan. Stuur een mailtje naar: fotowerkgroep@ivnroermond.nl. U ontvangt dan de nodige informatie.

Aangepaste Natuurwandeling

Voor mensen met verstandelijke beperking

Zaterdagen 12 oktober en 9 november
van 13.30 uur tot 16.15 uur

Plaats: Restaurant St. Elisabeth's Hof
Roggelseweg 56, 6081 NP Haelen.

Vooraf aanmelden voor niet-leden verplicht:
nolimits@ivnroermond.nl

Vogelwerkgroep

Zondag 6 oktober
Vlodrop Station
8.00 uur Parkeerplaats Hotel St. Ludwig

Zondag 3 november
Elmpterbruch
8.00 uur Parkplatz Tackenbenden, Elmpt DE

Zondag 1 december
Hamsterreservaat, Sibbe
9.00 uur Parkeerplaats van Tienhovenmolen, Bemelen

Plantenwerkgroep

Zaterdag 19 oktober
Paddenstoelen
Herberg de Bos
9.00 uur. Bosstraat 115,
6071 PX Swalmen

Zaterdag 16 november
Botanische Tuin
9.00 uur. Maashoek 2B
5935 BJ Steyl

Zaterdag 14 december
Binnenles coniferen
9.00 uur. Bezoekerscentrum Leudal
Panoramazaal
Roggelseweg 58, 6081 NP Haelen

Foto Rooijmans in Budel is al sinds 1985 dé
specialist op het gebied van natuurobservatie.

Verrekijkers | Spotting scopes | Warmtebeeldkijkers | Fotografie

Contact Foto Rooijmans

Adres: Markt 10, 6021CD, Budel
Website: www.fotorooijmans.nl
Telefoon: +31 (0) 495 494890
E-mail: fotorooijmans@hotmail.com

Met een assortiment van meer dan 250 kijkers op voorraad hebben wij één
van de grootste collecties van de Benelux en dit tegen de beste prijs!

Opvallende wegbermplanten in en rondom het Leudal - Hazenpootje

Door Phlip Bossenbroek m.m.v. Hermien Hendriks, Joost Geurts en René Horsten

In 2020 zijn de IVN-afdeling Roermond e.o. en Studiegroep Leudal aan de slag gegaan om samen met de gemeente Leudal en andere wegbeheerders het wegbermbeheer in de gemeente natuurvriendelijker te maken. Uiteindelijk hopen we dat er meer prachtig bloeiende bonte bermen zullen gaan ontstaan in plaats van de vele saaie, grazige maar levensarme wegbermen van nu. De meest opvallende soorten worden in een reeks korte artikelen voorgesteld. In deze aflevering is hazenpootje aan de beurt.

Hazenpootje (*Trifolium arvense*) is een laagblijvende 1- of 2-jarige klaverachtige plant die vooral opvalt door de cilindrisch gevormde en sterk zachtbehaarde, witte tot roze-achtige bloemhoofdjes. Met enige fantasie doen die denken aan het pootje van een konijn of haas, waaraan de soort haar naam ontleent. De hele plant is flink behaard, dus naast de bladeren ook de bloeistengel, en voelt dan ook heerlijk zacht aan. De stengels zijn gevuld met merg, zijn liggend en opstijgend tot maximaal 30 cm hoogte. De bladen staan onderaan de stengel op steeltjes, maar meer naar boven toe zijn ze steeds minder gesteld tot ze uiteindelijk zittend met de stengel zijn verbonden. De bloei-

tijd loopt van juni, na de langste dag, tot ver in oktober. De planten zijn vruchtdragend vanaf juni tot in november. Als vlinderbloemige vormt hazenpootje kleine peultjes, die ieder slechts één zaadje bevatten. Bij de vruchtverspreiding dient de beharing als een soort 'vruchtpluis'.

Groeiplaats en verspreiding

Hazenpootjes zijn pionierplanten van zonnige plekken met een lage en vrij open begroeiing. De bodem is zandig, lemig of stenig en grindig en matig voedselarm. De plant wordt aangetroffen langs de randen van akkers, schrale graslanden, zandduintjes, kalkgraslanden, wegbermen, heiden, spoorbermen, industrierterreinen, zandgroeven, en dergelijke. Daar groeit ze dan doorgaans samen met plantensoorten die enigszins vergelijkbare standplaatsen hebben, zoals biggenkruid, zandblauwtje, schapenzuring, rolklaver en vogelpootje, maar ook wel met minder algemene soorten als dwergviltkruid en viltganzerik. De soort komt van oorsprong voor in Europa, maar is inmiddels op veel plaatsen in de wereld ook ingeburgerd. Denk aan Australië, Nieuw Zeeland en Noord-Amerika. In Nederland wordt ze in het hele land aangetroffen, maar vooral in de duinen en de zandgebieden van Zuid- en

Zich ontwikkelende bloemhoofdjes van Hazenpootje; foto: Hans Smulders

Oost-Nederland. In Limburg komt ze met name pleksgevijs veel voor. Ook in Leudal is dat het geval. Als pionierplant valt ze vooral op in allerlei zandige en dus schralere wegbermen, overhoekjes, plantsoentjes en langs de spoorbaan. Tegenwoordig wordt hazenpootje ook aangetroffen op groene daken, zoals Sedum-daken, waar de groeiplaatsomstandigheden prima geschikt zijn. Landelijk neemt de plant langzaam in haar verspreiding toe; ze is niet bedreigd.

Maaibeheer en biodiversiteit

Schrale, dus voedselarme wegbermen, zijn er qua biodiversiteit mee gebaat dat ze niet of nauwelijks gemaaid worden. Bij wegbermen is dat soms lastig, als vanuit verkeerskundig oogpunt het uitzicht door gewasontwikkeling belemmerd wordt. Hazenpootje bloeit in juni, de maand waarin vooral veel maaibeheer wordt toegepast. Op veel plekken is dat maaien echter onnodig omdat de schrale vegetatie laag blijft, en kan het maaibeheer, indien toch nodig, beter uitgesteld worden tot in de late herfst. Bovendien wordt door maaien niet alleen de kans voor andere soorten ontnomen om te kunnen voorkomen, maar wordt ook de vruchtzetting sterk teruggebracht. Hazenpootje is in trek bij een reeks bijen, zoals de gewone viltbij, de donkere zijdebij en de klaverdikpootbij. Deze soorten vliegen graag op de bloemen van hazenpootje. Daarnaast is de soort ook waardplant voor het snuitkevertje *Tychius polylineatus*, recent beter bekend als klaver-snuitkever, waarvan de larven zich ontwikkelen in gallen in de stengeltoppen van de plant. Ook voor dagvlinders als het icarusblauwtje en het boswitje is hazenpootje de waardplant. Door maaien lopen ook dergelijke soorten een gereede kans verdreven te worden uit een overigens geschikt biotoop.

Geneeskundige eigenschappen, eetbaarheid en volksverhalen

Er zijn slechts enkele geneeskundige eigenschappen toe te schrijven aan hazenpootje. Echter, de plant bevat vluchtige oliën en looistoffen. Al vanaf de middeleeuwen is bekend dat de soort daardoor een goed natuurmiddel is tegen diarree. Ook kan een ingekookt aftreksel gebruikt worden op gesprongen lippen en wonden. Thee van hazenpootje kan toegepast worden bij ontstoken ogen en een aftreksel van vers materiaal in honingwater helpt goed tegen koliek. Ook thee (2-4 gram per theekop) in kokend water is een goed middel tegen hoestaanvallen. Hazenpootje staat er niet om bekend gegeten te worden. Ook het vee blijft er vanaf. Toch is ze niet giftig maar de smaak lijkt op die van gras. Waarschijnlijk is het zachtharige, donzige karakter van de plant debet aan het niet-consumeren. Wél kunnen zaden meegemengd worden met broodgranen bij het brood bakken. Dezerzijds zijn er geen sagen of legenden van de soort bekend. Wel zijn er diverse volksnamen ontstaan, zoals hazepluimpje, akkerklaver, ruige klaver en in Friesland mûzeklaver.

Ten slotte

Van hazenpootje is bekend dat de zaden erg lang kiemkrachtig blijven. Zaden uit oude herbaria bleken tot tenminste 70 jaar gewoon te ontkiemen en normale planten voort te brengen. Op ongeschikt gemaakte groeiplaatsen is er dus een goede kans dat de soort daar t.z.t. weer zal kunnen opduiken, als de groeiplaatsomstandigheden weer verbeteren.

Tenslotte is de plant een geliefde soort bij het samenstellen van droogbloemboeketten.

Werkgroep Driestruik

De zomer loopt ten einde en de herfst laat niet lang op zich wachten. Tijd om weer wat beheerswerk uit te gaan voeren op de Driestruik.

Hierbij het programma van de werkgroep Driestruik 2024-2025. Deze data kun je dus al reserveren in je eigen agenda.

- Zondag 13 oktober 2024, bajespoel opschonen
- Zaterdag 2 november 2024, natuurwerkdag, heide opschonen
- Zondag 8 december 2024, heide opschonen
- Zondag 5 januari 2025, kleine heide gedeeltelijk opschonen
- Zondag 2 februari 2025, rondom de akkerpoel opschonen
- Zondag 9 maart 2025, prunus bestrijden
- Zondag 6 april 2025, zwerfvuil opruimen

Verzamelpunt zal weer bij de zinken poort zijn: ga naar Roermond, Productieweg 1. Tegenover dit pand ga je de halfverharde grindweg in (Driestruikweg) en rij je een stukje door totdat je bij de zinken poort uitkomt.

Tijden: van 10.00 tot 13.00 uur werken. Neem zelf werkhandschoenen mee.

Hopelijk zie ik jullie weer op de activiteiten,
Wouter Jansen, 06-14648889

Dopheide. Foto Anita van der Schuit (Groene Camera Trofee)

Gehoornde metselbij op appel

Wildestuivers in de boomgaard

Redactie: we weten allemaal hoe moeilijk onze bijen het hebben. De kranten hebben er vol van gestaan. Gelukkig is er een grote groep wilde bijen die de bestuiving deels over kan nemen. Vandaar dat wij onderstaand artikel (met toestemming van de auteurs) plaatsen.

De tekst is hoofdstuk 2 uit de brochure 'G. Brouwer, Willemijn J.M. Cuijpers. 2022. Metselbijen inzetten in de fruitteelt. 2022-039 LbP. Louis Bolk Instituut'. Wie de volledige brochure wil lezen kan deze downloaden: <https://www.louisbolk.nl/sites/default/files/-publication/pdf/metselbijen-inzetten-de-fruitteelt.pdf>

Door Willemijn Cuijpers en Gerjan Brouwer

Wildestuivers zijn enorm belangrijk voor een goede bestuiving van fruit. Hoewel traditioneel vooral honingbijen worden ingezet, heeft recent Nederlands onderzoek laten zien dat maar liefst 60 procent van de bestuiving van appelbloemen door wilde bestuivers wordt verzorgd. Dit ondanks dat er in de boomgaard doorgaans veel minder wilde bijen rondvliegen dan honingbijen! Het heeft er mee te maken dat wilde bestuivers bijzonder efficiënt zijn in hun manier van bestuiven. Wildestuivers zijn niet alleen solitaire bijen, zoals zandbijen en metselbijen, maar ook hommels en zweefvliegen. In totaal zijn er in Nederland 359 soorten wilde bijen, en 363 soorten zweefvliegen. Een groot aantal hiervan is helaas zeer zeldzaam of bedreigd. Wilde bijen zijn heel divers in hun eigenschappen: ze verschillen bijvoorbeeld in vliegafstand, vliegperiode, voorkeur voor plantensoorten, overwinteringswijze, en de manier waarop ze sociaal georganiseerd zijn. Dit is ook juist de kracht: een grotere diversiteit zorgt voor meer veerkracht en een robuuster systeem van bestuiven.

Solitair of een volk

Solitaire bijen leven, in tegenstelling tot hommels en honingbijen, niet in een volk. Elk vrouwtje bouwt haar eigen nestkamers en voor iedere broedcel verzamelt ze voldoende nectar en stuifmeel voordat ze er een eitje in legt. Niet alle wilde bijensoorten zijn solitair zoals de metselbij. Sommige bijen leven het liefst in grote groepen of aggegaten. Dit geldt bijvoorbeeld voor een aantal grondnestende soorten. Hommels en honingbijen leven in een volk, waarbij er een taakverdeling is tussen de koningin en de verschillende werksters.

Vliegafstand

Voor de meeste solitaire bijensoorten geldt dat ze hun voedsel zoeken binnen een afstand van 100-300 meter van het nest. Hoewel solitaire bijen in geval van nood veel verder kunnen vliegen: variërend van 900 meter (rosse metselbij) tot 1200 meter (grasbij), kost dat vliegen veel energie. Die energie gaat ten koste van de opbouw van de populatie. Hommels vliegen verder: aardhommels bijvoorbeeld tot 1800 m. Voor de gehoornde metselbij is de

'homing range' (de afstand waarbij de bij ook nog haar nest kan terugvinden) zo'n 400 meter. Het is dus van groot belang dat er genoeg voedsel dicht bij het nest te vinden is gedurende de hele vliegperiode van de bij. De vliegafstand is ook van praktisch belang: het bepaalt hoe ver de nesthuizen maximaal van elkaar moeten worden geplaatst. De vliegafstand van honingbijen is veel groter dan die van solitaire bijen. Afhankelijk van het voedselaanbod, foerageren honingbijen tot wel 10 km afstand van het nest. Ook hier geldt echter dat verder vliegen ten koste gaat van de opbouw van de kolonie.

Vliegperiode

Veel soorten solitaire bijen vliegen maar een klein deel van het jaar. De gehoornde metselbij vliegt in Nederland van nature van februari tot mei, de rosse metselbij van maart tot juni. De meeste soorten zandbijen die belangrijk zijn voor de bestuiving van hardfruit, vliegen tussen maart en begin juli.

Wilde hommels moeten eerst een kolonie opbouwen. De koninginnen beginnen in maart te vliegen, en de werkers vliegen door tot in oktober. Ook veel zweefvliegen hebben een lange periode van activiteit. Dit heeft gevolgen voor het voedselaanbod. Alleen aanbod van fruitbloesem is niet voldoende om te zorgen dat wilde bijen zich goed kunnen voortplanten of een volk kunnen opbouwen. Vooral de vroege periode, die voorafgaat aan de bloei van het fruit, heeft in de omgeving van de boomgaard vaak extra aandacht nodig, vooral omdat de keuze aan bloeiende kruiden en hagen dan minder groot is.

Kegelbijvlieg - *Eristalis pertinax*

Bloemvoorkeur

Sommige wilde bijensoorten vliegen op veel verschillende soorten bloemen, maar andere soorten hebben een sterke voorkeur voor specifieke plantensoorten. In de boomgaard willen we in elk geval de bijensoorten die ook op onze fruitsoorten vliegen. De gehoornde metselbij heeft een voorkeur voor planten uit de rozenfamilie (zoals kers en peer), maar is daar niet alleen van afhankelijk. De rosse metselbij heeft een grote voorkeur voor eikenstuihmeel, maar bezoekt daarnaast ook effectief de bloesem van bijvoorbeeld appel of blauwe bes.

Andrena zwaarbeladen op appel

Wilde bloemen geen concurrentie

Onderzoek in blauwe bes heeft laten zien dat bloemstroken met wilde bloemen geen concurrentie vormen voor bloembezoek van bestuivers aan het hoofdgewas. In tegendeel: 3-4 jaar na aanplant van de bloemstroken, waren er meer wilde bijen en zweefvliegen te vinden op de blauwe bes, en waren het percentage vruchtzetting en de vruchtkwaliteit verbeterd. Het bezoek van honingbijen aan blauwe bes werd niet beïnvloed door de bloemstroken. Dit heeft consequenties voor het beheer: het is beter om bijvoorbeeld paardenbloemen in de grasbaan te laten staan dan om ze voor en tijdens de bloei van het fruit weg te maaien.

Bloembezoek

Bijen verschillen in de manier waarop ze een bloem bezoeken. De honingbij bezoekt bloesem soms van bovenaf, maar soms ook van opzij. Dat laatste is voor de bestuiving veel minder efficiënt. Wilde bijensoorten blijken vaak heel efficiënte manieren van bestuiving te hebben. Bijvoorbeeld doordat ze de bloem alleen van bovenaf bezoeken. Of doordat ze veel beharing hebben en daardoor veel stuifmeel verplaatsen. Hommels, maar ook sommige solitaire bijen hebben de eigenschap dat ze door snel met hun vliegsieren te bewegen ('buzzing') het stuifmeel lostrillen van de helmknop, en daarmee de bestuiving verbeteren.

Temperatuur, straling, wind en regen

Bijen verschillen in de minimumtemperatuur waarbij ze actief worden en goed gaan vliegen. Onder koele weersomstandigheden zijn honingbijen in de kast nodig om de kolonie warm te houden en zullen ze nog niet op grote schaal gaan vliegen. Onderzoek heeft laten zien dat de gehoornde metselbij bij 10-12 °C en bij een lagere zonnestraling vliegt dan een honingbij, die pas bij 12-14 °C gaat vliegen mits het zonnig genoeg is. Ook vliegt de gehoornde metselbij nog steeds bij lichte regen of bij sterke wind, in tegenstelling tot de honingbij. Afhankelijk van de weersomstandigheden, zijn honingbijen per dag 0 tot 5 uur actief, terwijl metselbijen 3 tot 9 uur actief zijn. Dit zorgt ervoor dat metselbijen tijdens de bloeiperiode in totaal meer vliegreizen maken dan honingbijen.

De foto's zijn aangeleverd door het Louis Bolk Instituut

't Mooshöfke, een interessante tuinderij in Asenray

Door Frans Hendriks

U zult het zich waarschijnlijk óók afvragen, net als ik, wat CSA kan betekenen. Het staat voor community supported agriculture, oftewel gemeenschapslandbouw. Ik hoorde ervan door Joost Geraets. Hij vertelde over een tuinderij in Asenray waar enkel met handgereedschap groente zonder bestrijdingsmiddelen of kunst- of dierlijke mest geteeld wordt. Ook weer een toe te juichen initiatief om verantwoord voedsel te produceren én de afstand tussen producent en afnemer korter te maken. De 'Herenboeren' is ook zo'n initiatief en inmiddels redelijk bekend.

Het maakte mij nieuwsgierig dus bezocht ik eind augustus de tuinderij van Carolien, 't Mooshöfke.

Carolien is in 2021 begonnen en heeft duidelijk haar draai gevonden als tuinder. Ze heeft in de jaren nadat ze de opleiding biologie in Nijmegen heeft afgerond, veel energie gestoken in het zich eigen maken van deze wijze van 'boeren' waarbij begrippen als compassie (dieren), kleinschaligheid, gemeenschap, voedsel- en zaadsoevereiniteit en solidariteit kernwaarden zijn. Zij doet dit op een stuk land van zo'n 800 vierkante meter en het ziet er aantrekkelijk uit.

Een van de vragen die ik haar stelde was hoe het haar dit jaar gegaan was met de enorme en alom bekende hoeveelheid aan slakken. Dat viel haar erg mee in haar eigen tuinderij, zei ze en vooral omdat zij her en der lokplanten als 'eeuwig moos' rond en tussen de voedselplanten heeft staan. En inderdaad, bij mijn bezoek kon ik geen 'schade' zien aan de groentes en des te meer aan de lokplanten. Over kennis gesproken.

Carolien gaat uit van het systeem van 'solidaire betaling'. Daarbij heten de afnemers 'oogstdeelnemers' die naar draagkracht betalen met als doel een eerlijk inkomen. Vanaf 2022 biedt ze groentepakketten aan die op een vaste dag afgehaald kunnen bij de tuinderij in Asenray, Thusershof. Nieuwe oogstdeelnemers kunnen zich aanmelden via mail.

Ik kreeg worteltjes, tomaten en snijselderij mee en ik kan u verzekeren dat het heerlijk smaakte.

Kijk eens op haar website [Mooshofke.nl](https://www.mooshofke.nl). Daar geeft Carolien duidelijke toelichting op de achtergronden over hoe en wat dat ze doet in de tuinderij. Klik ook eens door bij de onderstreepte begrippen. Dat maakt het aanvullend interessant.

Het kon ons behagen in Schagen

Door Fenny Gaastra

Met 19 IVN'ers zijn we op 6 september richting Noord Holland gereden. Voor sommigen was Camperduin een moeilijk te vinden plaats (of zij volgden hun eigen pad...), maar na wat extra sightseeing werden zij gelukkig door vriendelijke West-Friezen weer op het rechte pad geleid. Bij strandpaviljoen Prince George versterkten we de inwendige mens om daarna op pad te gaan voor onze eerst activiteit. Met een heerlijk zonnetje en zijwind was het heel goed toeven op het strand, we kregen de opdracht om strandschatten te verzamelen. Met de blik naar beneden gericht zagen we veel mooie schelpjes, krabbetjes en ander schoons. Ook waren er diverse kwalen (dieren) waaronder een prachtige blauwe zeepaddenstoel en de kompaskwal, die ons natuurlijk goed verder de weg kon wijzen.

Door de duinen liepen we richting de Hondsbossche zee-wering. Hier vertelde Lily ons uitgebreid hoe een en ander tot stand is gekomen en waarom. Interessant en ook weer bijzonder om te merken hoe men allerlei oplossingen bedenkt om in dit geval duinaanwas te verkrijgen. Er waren overigens opvallend veel vlinders op het strand en in de duinen, waaronder de kleine vuurvliinder.

En toen op weg naar ons logeeraadres, de mooie hoeve, waar we even konden acclimatiseren en onze kamers innemen.

Voordat we het wisten stond er al een warm buffet voor ons klaar, smakelijk en prima verzorgd. Natuurlijk moesten 's avonds de strandschatten verwerkt worden. Ook hier was weer aan alles gedacht, lijstjes, lijm, touw etc. we konden aan de slag. Met echt mooie resultaten. Onder het genot van een drankje, wat lekkers erbij ontstonden er leuke gesprekken en konden we daarna tevreden naar bed.

Zaterdagochtend een ommetje bij de hoeve. Door de weilanden met ganzen stapten we langs een gebiedje dat in de winter onder water word gezet (Plasdras), speciaal voor de (trek)vogels om op krachten te komen en een veilige plek om te broeden te bieden. Onderweg naar een spannende overtocht zagen we onder andere het goudknopje, zulte en de prachtige gele rups van een bont schaapje.

Schatzoeken

En toen lag er ineens een watertje tussen ons en de plek waar we moesten zijn. Een trekpontje bood uitkomst. Dit is maar net goed afgelopen, je moet n.l. wel een beetje het gewicht verdelen over beide zijden, heel fanatiek trekken is ook niet aan te raden en de beste schippers stonden natuurlijk weer aan wal.

Op het pontje

We moeten niet vergeten Siem te noemen, een geitenbok die de harten stal en gehoorzaam naar je toekwam als je zijn naam noemde. Terug richting de hoeve lag aan de linkerkant een grote varkensboerderij, er werd geadviseerd, nu allemaal even naar rechts kijken. Waarbij iemand opmerkte, ja leuk idee, maar ik kan niet naar rechts ruiken.

Lees verder op de volgende pagina

Wildcamera-verrassingen

Welke wildcamera- of video-enthousiasteling(en) – leden – doen graag mee tijdens de publieksavond 'Wildcamera-verrassingen' op dinsdagavond 22 oktober? Wij, Marieke en Joost / de Zoogdierwerkgroep, hebben vanwege de organisatie van deze avond wel enkele voorwaarden:

1. Dat het in de basis één of enkele eigen, zelf opgenomen en nog niet voor publiek getoonde zoogdierenvideo's betreft. Spannende 'bijvangst' van andere diersoorten is welkom;
2. Dat je bereid bent om kort iets te vertellen bij ieder filmpje.
3. We verdelen de tijd, ook één filmpje is welkom! Meer zeker ook, maar daar wordt een maximale tijd aan gekoppeld.

Stuur ons een e-mail : zoogdierwerkgroep@ivnroermond.nl als je graag mee doet. Leuk!

Zandhagedis

Terug bij de hoeve werd ons een lunch met heerlijke eigengemaakte soep aangeboden. Zo konden we versterkt op weg om een wandeling te gaan maken in het gebied het Zwanenwater met een gids van Natuurmonumenten. Deze Jan uit Zijpe (zie het bord van de baardmannetjes) heeft ons door het gebied heen geleid en van alles uitgelegd. We zijn diverse bijzondere planten en dieren tegengekomen. Om er een paar te noemen, het loos blaasjeskruid, parnassia, knikkend tandzaad, waterdrieblad, een kiekendief en als kers op de taart, zandhagedissen! We zagen ze zelfs op twee verschillende plaatsen.

Het was weer een fijne middag, voor sommigen wat zwaar, maar gelukkig konden we in de hoeve relaxen, want onze president en chef kok René zorgde voor een Italiaans diner. Het was goed te eten (nee hoor, het was echt lekker), je proefde de energie, tijd (de saus) en IVN-liefde die er in was gestopt.

Na het uitbuiken stond er een quiz op het programma, men had weer tijd gestoken in het maken van vragen over wat we hadden gezien en gehoord de eerste dagen. Ik ben gedwongen om hier te vertellen wie de winnaar was, ondergetekende dus tot haar grote verrassing. Ik kreeg naast de eer ook nog een leuke toepasselijke prijs.

Zaterdagavond laat was er ook nog de ervaring met de gevaarlijke Schagense Black Spider, ook wel het spinnenincident genoemd, hierover zal ik om de betrokkenen te beschermen niet verder uitweiden.

Zondagmorgen richting Schagen. Hier wachtte ons een rondleiding door een enthousiaste gids met gevoel voor humor. Zij vertelde ons over de geschiedenis, over de mooie gebouwen in diverse stijlen en we kregen zelfs nog smeugige verhalen te horen over bloederige moorden. Daarna voor de lunch en ter afsluiting naar Petten (het palenstrand).

Een paar opmerkingen die ik opving over het weekend. "We waren gelijk een eenheid, al bij het paviljoen". "Tijdens het afwassen had ik zulke leuke sociale contacten". "Iedereen wilde helpen, de keuken puilden zowat uit". "Er was zo'n goede sfeer". "Mensen zijn zo enthousiast".

En hoe kwam dat? Uiteraard zijn IVN'ers fijne mensen dat scheelt in de sfeer, maar vooral door de geweldige organisatie, die ook heel veel voorbereidend werk heeft verzet.

Kompaskwal

Rups van het bonte schaapje

De excursies, quiz, creatieve uitingen, het ontbijt, de lunch, diner, nootjes, fruit, drankjes, iets bij de koffie, aan alles was gedacht.

Daarvoor, namens de hele groep, BEDANKT Lily, Rianne, Rini (en ook Jos een beetje natuurlijk). Voor herhaling vatbaar!

Foto's aangeleverd door Fenny Gaastra

De groep, zonder Paula. Zij maakte de foto.

Camillus (column)

Door Huug Stam

Onlangs ontving ik een huis-aan-huis-brief. Het bleek een uitnodiging te zijn om mee te denken over en wellicht mee te doen aan het vormgeven aan een deel van het terrein bij Camillus. Dit onder de cryptische titel "Honden in rode kool sessie".

De bijeenkomst vindt plaats in het theehuis bij Camillus op de Heinsbergerweg in Roermond.

Het terrein van Camillus grenst, gescheiden door de genoemde weg, aan mijn tuin. Om deze reden volg ik van nabij wat er op het terrein gebeurt. Ook was ik onder meer actief tijdens de begeleiding van patiënten en het onderhoud van de groenvoorziening.

Op het terrein was veel overlast van met name verslaafden. De COVID-19-periode is aangegrepen om het terrein af te sluiten voor publiek. Mijn partner verzocht om desondanks in het park te mogen wandelen. Momenteel zijn alle restricties ingetrokken en staan er borden die je welkom heten.

Tijdens de bijeenkomst stelt Camillus dat zij het theehuis en het terrein intensiever wil gaan exploiteren. Ook is het de bedoeling dat omwonenden de voorzieningen mogen gebruiken.

In groepen wordt gebrainstormd en veel ideeën komen naar voren. Kanshebbers zijn het koken met bewoners, hen in contact brengen met honden en het aanleggen van een tuin. Ik geef aan me in te willen zetten voor het onderhoud en verbeteren van de natuurwaarden van het park. Camillus reageert hierop dat de overheid dit al waarborgt.

Naar voren komt nog dat op het terrein vaak veel te hard gereden wordt.

Veel aanwezigen laten hun naam en contactgegevens achter. Even later wordt ik gebeld met de mededeling dat er plannen zijn om de jeugd op het terrein te laten kamperen. Na een concreet verzoek geef ik aan daaraan mee te willen werken.

Op het terrein van Camillus is een dassenburcht aanwezig die is aangelegd als natuurcompensatie voor de aanleg van de A73. Er is een grote bijburcht ontstaan en verschillende kleinere. Ook de bever heeft een burcht, wat ook geldt voor de vos. Al jaren wordt het terrein extensief beheerd, wat de natuurwaarde ten goede komt.

Door mee te werken aan nieuwe ontwikkelingen, kan ik tegelijkertijd een vinger aan de pols houden.

Theehuis bij Camillus open voor omwonenden, foto Huug Stam

Natuurcafé

Elke eerste vrijdag van de maand, van oktober t/m maart, wordt weer het Natuurcafé georganiseerd.

De basis blijft: ruimte voor informele ontmoetingen, gesprek en gezelligheid. Daarnaast zullen we als vanouds korte presentaties voorbereiden met hulp van derden. Iedere maand verrassingen, vaak aansluitend bij de actualiteit en/of het seizoen.

Meer info op de website van IVN Roermond e.o.

No Limits, herfstwandeling

Zondag 20 oktober organiseren we een herfstwandeling in de Meinweg.

We starten om 14:00 bij Venhof; Venhof 2, 6075 NE Herkenbosch.

We lopen een route van circa 3 km. De wandeling duurt ongeveer 2 uur en is geschikt voor rolstoelgebruikers.

Tijdens de wandeling zullen we al uw zintuigen verwennen en de prachtige omgeving van de Meinweg staat garant voor veel plezier.

Uw blindengeleidehond is welkom en uw begeleider natuurlijk ook. Heeft u geen begeleider, geef dat dan aan, wij zorgen dan vanaf Venhof voor een begeleider. De plek is wat minder goed bereikbaar met het openbaar vervoer. Lijn 622 vanuit Station Roermond brengt je elke 30 minuten bij de Vanderlandenlaan in Herkenbosch.

Maar vandaaruit is het zeker 17 minuten lopen.

Aanmelden is noodzakelijk. U kunt mailen naar: mijn.IVN@ziggo.nl

Ook kunt u bellen naar 0475-302733.

Voor IVN-leden is de wandeling gratis. Ben u geen lid dan vragen we een bijdrage van €3,50 per persoon.

Uw gidsen voor de dag

Anita & Sjoerd

INDIEN ONBESTELBAAR: MORTEL 31, 6088 AH ROGDEL.

Beleef de natuur

janWelters autoservice

Echt Tel. 0475 - 48 13 65

www.autoservicejanwelters.nl

Contactpersonen

IVN Roermond e.o. organiseert diverse activiteiten.

Wilt u iets weten of actief meedoen, neem dan contact op met één van de volgende personen:

Werkgroep Vogels

Huub Loete, 06-14189335 /

Coen Cox, 06-52862791

vogelwerkgroep@ivnroermond.nl

Werkgroep Planten

Willemie van Deutekom, 06-20903490 (regio oost)

Hermien Hendrixx, 06-13015190 (regio oost/west)

Vlinderwerkgroep

René Horsten, 06-22468910

vlinderwerkgroep@ivnroermond.nl

Heidewerkgroep

Hermien Hendrixx, 06-13015190

hermienhendrixx@hotmail.com

Jeugdwerkgroep

jeugdwerkgroep@ivnroermond.nl

Junior Rangers (leeftijd vanaf 12 jaar)

Frans Tegels, 06-81470235

fantegels@home.nl

Werkgroep Amfibieën en Reptielen

René Horsten, Hermien Hendrixx; zie hierboven

Macrofaunawerkgroep

Ron Van Pol, 06-25012712

macrofauna@ivnroermond.nl

Fotowerkgroep

fotowerkgroep@ivnroermond.nl

Zoogdierwerkgroep

Joost Geraets,

Marieke van den Ende, 06-46522105

zoogdierwerkgroep@ivnroermond.nl

NoLimits

Sjoerd van der Schuit, 0475-302733

nolimits@ivnroermond.nl

Excursieloket

Ruud Snijders, 06-24404802

excursies@ivnroermond.nl

Programmacommissie

René Horsten, 06-22468910

programmacommissie@ivnroermond.nl

Vertrouwenscontactpersoon

vertrouwenspersoon@ivnroermond.nl

Redactie Het Schrijvertje

Frans Hendrixx, 0475-503291

hetschrijvertje@ivnroermond.nl

Webmaster: webmaster@ivnroermond.nl

Fotomaster: fotomaster@ivnroermond.nl